

Fredagen den 23 maj

Kl. 11.00

Fredagen den
23 maj 1980

*Sammanträdet
torsdagen den 29
maj*

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Sammanträdet torsdagen den 29 maj

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

TALMANNEN:

Arbetsplenium torsdagen den 29 maj, som enligt den preliminära tidsplanen skulle börja kl. 12.00, tar sin början kl. 10.00. Sammanträdet inleds med en frågestund.

§ 3 Om reglerna för förvärv av visningsrätten till film

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Georg Anderssons* (s) den 24 april anmälda interpellation, 1979/80:187, och anförde:

Herr talman! Georg Andersson har frågat mig dels om jag är beredd att införa riksdagen redovisa regeringens principiella syn på det förhållandet att företag kan förvärva visningsrätt till filmer i syfte att förhindra att de visas för allmänheten, dels vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att skydda yttrandefriheten mot övergrepp av den art som Scand-Videos affärstransaktion utgör.

Yttrandefrihet och informationsfrihet är hörnpelare i vår demokrati. En av de väsentliga tankarna i våra grundlagar är att skydda och bevara dessa rättigheter gentemot angrepp från både allmänna och enskilda intressen. Självfallet är det regeringens uppfattning att ingen i strid mot dessa grundläggande principer skall kunna köpa tystnad.

Vad som har hänt nu är emellertid en följd av vår upphovsrättsliga lagstiftning. Den som har skapat ett upphovsrättsligt skyddat verk har i princip ensamrätt till detta. Också denna rätt är grundlagsskyddad. Av ensamrätten följer att han kan bestämma hur, när och om verket skall bli tillgängligt för allmänheten. Ensamrätten kan också överlåtas på annan. Den upphovsrättsliga lagstiftningen är i hög grad utformad med hänsyn till internationella överenskommelser.

Av vad jag nu har sagt följer att upphovsrätten ibland kan användas på ett sätt som står i strid med yttrande- och informationsfrihetens intresse. En statlig utredning – upphovsrättsutredningen – ser f. n. över den upphovsrättsliga lagstiftningen. Med anledning av det inträffade kan det finnas skäl att utredningen tar upp frågan om det behövs särskilda åtgärder som hindrar

Fredagen den
23 maj 1980

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

att upphovsrätten missbrukas för att begränsa yttrande- och informationsfriheten. Jag utgår ifrån att utredningen kommer att ta upp den frågan.

Jag vill slutligen betona att man vid utformningen av såväl upphovsrättslig som annan lagstiftning självfallet måste beakta att yttrande- och informationsfriheten inte begränsas mera än vad som är oundgängligen påkallat.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Genom en smart affärstransaktion kunde en direktör i Borås stoppa en planerad visning i TV av filmen *En prinsessas död*. Firman Scand-Video köpte visningsrätten till filmen – inte för att utnyttja visningsrätten till visning utan för att förhindra visning.

En visning av filmen i svensk TV befarades leda till repressalier från Saudarabien. Genom Scand-Videos transaktion skulle hotet från Saud-arabien om försämrade handelsförbindelser undanröjas. Det angavs som motiv för köpet.

I massmedia uttryckte företrädare för svenska företag sin lättnad.

”Det är nog bäst som skett”, sade enligt Aftonbladet den 22 april chefen för Electrolux. ”Saudierna har blivit mycket kränkta av innehållet i filmen – – –. Det vore dumt att provocera dem”, ansåg han. Också en företrädare för regeringen, handelsminister Burenstam Linder, sade i samma tidning att det är ”bra att filmen inte visas”. Han fortsatte: ”Det hade varit skillnad om det varit ett riktigt nyhetsprogram. Men den här filmen är ju bara halvdokumentär, alltså inte helt sann.” Så långt citatet ur Aftonbladet den 22 april.

Utrikesminister Ola Ullsten gav uttryck för en helt annan syn. I ett Rapportinslag i TV 2 den 24 april reagerade han mycket starkt mot det inträffade. Han sade:

”Jag menar att det är helt oacceptabelt ur principiell synpunkt att ett enskilt företag kan gå in och hindra att Sveriges Radio visar en film. Jag ser mycket allvarligt på det inträffade.”

Det är mot denna bakgrund som jag har bett utbildningsministern att inför riksdagen redovisa regeringens syn på det förhållandet att ett företag faktiskt kan förvärva visningsrätt till filmer i syfte att förhindra att de visas för allmänheten.

Jag vill nu tacka utbildningsminister Jan-Erik Wikström för det svar som han har gett på denna punkt. Jag vill klart markera att jag med min interpellation inte här vill ta ställning till frågan om filmen *En prinsessas död* bort visas i TV. Det är inte vår uppgift att debattera den frågan. Vilka filmer som skall visas skall programföretaget självt avgöra med hänsyn till och inom ramen för de regler som gäller. Min interpellation är principiell. Den gäller frågan om yttrandefrihetens villkor i vårt samhälle.

Det som inträffat med anledning av filmen *En prinsessas död* har blottlagt en svaghet i skyddet för yttrande- och informationsfrihet. Den metod som företaget Scand-Video utnyttjat skulle kunna medföra ödesdigra begränsningar i denna för vår demokrati grundläggande frihet. Den visar att kapitalstarka intressen, inom ramen för gällande lagstiftning, i själva verket

kan beslagta filmer. Detta kan inte tolereras.

I svaret markeras att yttrandefrihet och informationsfrihet är hörnpelare i vår demokrati. Det är regeringens uppfattning att ingen i strid mot dessa grundläggande principer skall kunna köpa tystnad, säger Jan-Erik Wikström.

Vi kan konstatera att första fasen i transaktionerna kring filmen En prinsessas död innebar att man köpte tystnad i och med att filmen inte skulle få visas i Sverige. Utbildningsministerns svar innebär att regeringen tar avstånd ifrån ett sådant förfaringsätt. Jag tycker att svaret så långt är tillfredsställande.

I denna affär inträffade emellertid också en andra fas. Direktören i företaget i fråga sade sig efter någon vecka ha för avsikt att kopiera filmen på kassett till försäljning. Det är nu inte längre fråga om att förhindra visning i och för sig, utan det är fråga om att tjäna pengar.

Sådan är kommersialismen!

Att en sådan vändning i denna olustiga historia skulle ske förutsåg jag inte när jag utformade interpellationen. Det kan måhända betraktas som aningslöst. Man borde ju ha kunnat inse att företaget i fråga inte skulle komma att avstå från möjligheten att tjäna pengar också på denna affär.

Nu kan man konstatera att både fas ett och fas två i denna historia är uttryck för de starka kommersiella krafter som agerar på informationens område. Information görs till handelsvara med höga insatser. Vad människorna får se och höra beror i hög grad på de kommersiella krafternas spel. Detta är ytterst allvarligt ur yttrandefrihetssynpunkt och därmed en synnerligen viktig demokratifråga.

Utrikesminister Ullsten och utbildningsminister Wikström har gett uttryck för kraftiga reaktioner mot att företag kan köpa filmer för att undanhålla dem för allmänheten. Men denna företeelse är tyvärr bara ett exempel på de kommersiella krafternas framfart på informationens och kulturutbudets område. Jag måste beklaga att regeringsrepresentanter -- vare sig liberala eller andra -- inte i några andra sammanhang reagerat mot det starka kommersiella hot som yttrandefriheten och informationsfriheten är utsatta för.

Den utveckling som affären kring filmen En prinsessas död har fått visar för det första att ekonomiskt starka krafter kan köpa bort information. Det är ett nytt sätt att beslagta sådana filmer som från vissa företag uppfattas som besvärande. För det andra visar det inträffade att utvecklingen på videoområdet kan komma att medföra att säljbar information förs över från allmän, offentlig visning till privat och enskild. Filmer som av en eller annan anledning är av sådant intresse att företag i videobranschen anser sig kunna tjäna pengar på dem kommer då inte att kunna visas i televisionen. En sådan intensifierad kommersiell spekulation i säljbar information och säljbart kulturutbud visar på en ytterst allvarlig utveckling. I det läget räcker det inte att, som folkpartiledaren Ola Ullsten gjorde i nämnda TV-intervju, sätta sin lit till att företag visar gott omdöme.

Jag nödgas konstatera att inte heller utbildningsministern är särskilt

Fredagen den
23 maj 1980

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

kraftfull i interpellationssvaret när han kommer in på min andra fråga, nämligen den om vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att skydda yttrandefriheten mot övergrepp av den art som Scand-Videos affärstransaktion utgör.

Jan-Erik Wikström säger att det kan finnas skäl för att upphovsrättsutredningen tar upp frågan om det behövs särskilda åtgärder som hindrar att upphovsrätten missbrukas. Varför denna vaghet? Har inte utbildningsministern fått klart för sig att det verkligen behövs åtgärder för att förhindra en utveckling i den riktning som Scand-Videoaffären anger?

Det minsta man kan begära i denna situation är att utbildningsministern klart anger att upphovsrättsutredningen skall ta upp frågan till skyndsam behandling. Jag vill fråga Jan-Erik Wikström om han är beredd att vidta åtgärder för att så sker.

Vidare anser jag att frågan är av sådan art att den också måste tas upp i yttrandefrihetsutredningen och troligen också i videogramutredningen. Utbildningsministern bör enligt min mening se till att så blir fallet.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Jag skall fatta mig helt kort. Jag har litet svårt att förstå den uppståndelse och den diskussion som föranletts av Scand-Videos inköp av filmen En prinsessas död. Det är svårt att förstå det därför att det är en så solklar och logisk följd av det samhällssystem i vilket lönsamheten hela tiden får gå före medborgerliga behov och rättigheter. Att yttrandefriheten kan köpas för pengar är ju inget nytt. Vi behöver bara gå till det informationsutbud som finns för att inse att starka ekonomiska intressen styr utbudet i vårt land. Vi kan gå till tidningarna eller andra text- och bildfabriker. Nyheter och upplevelser har förvandlats till varor som säljs och köps precis som vilka andra varor som helst eller som, liksom i detta fall, köps men som åtminstone i första omgången inte säljs i det uttalade syftet att skydda storföretagens ekonomiska intressen. Ändå är Scand-Videos affär oroande, därför att den så öppet begränsar yttrande- och informationsfriheten. Den är oroande därför att den visar att i den elektroniska framtid som vi har att se fram emot kommer de kommersiella krafterna att vara än fräckare och än fränare.

Vi har, herr talman, från vänsterpartiet kommunisternas sida tidigare krävt att riksdagen tar upp en diskussion kring frågan om informationsteknologin och om den kommersiella kulturindustrin och dess utveckling på 1980-talet. Vi har gjort det utifrån den utgångspunkten att yttrandefriheten måste fördjupas och inte som nu manipuleras och förtylligas. Vi har gjort det utifrån den utgångspunkten att en sådan fördjupning kan komma att kräva betydligt hårdare tag från samhällets sida genom att gränser dras för de kommersiella krafterna till förmån för en information i medborgarnas tjänst.

Nu säger utbildningsministern i sitt svar att upphovsrättsutredningen skall se över också frågan om åtgärder för att förhindra en begränsning av yttrandefriheten. Det är självfallet bra, men det är – vilket Georg Andersson också framhöll – inte tillräckligt. Vad vi måste skaffa oss är en beredskap

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

inför 1980-talets stora förändringar inom informationsområdet, där bl. a. videon ingår som en del. Jag undrar om utbildningsministern är beredd att medverka till att en sådan beredskap kommer till stånd så att frågan inte grävs ned i allskonns utredningar, som sammantagna saknar ett samlat grepp över dessa frågor, som sammantagna inte kommer att ge de alternativ som vi måste ha om vi verkligen kräver ett reellt demokratiskt informationsutbud som tar människorna på allvar och som vidareförmedlar till dem den information, de upplevelser och den beredskap inför förändringar som de har rätt att kräva.

Jag tror alltså inte på att hänvisa frågan till upphovsrättsutredningen, yttrandefrihetsutredningen och videogramutredningen – även om de naturligtvis måste ta till sig den här affären och se vad den kan få för konsekvenser för deras arbete. Vad jag tror att vi måste ha är en utredning som skaffar sig ett samlat grepp inför 1980-talets kommersiella kulturutbud på det här området.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Först till Eva Hjelmström. I de länder som Eva Hjelmström har sitt ideologiska hemvist i existerar inte problem av den här typen. Där behövs inga diskussioner eller statliga utredningar om yttrandefriheten, för där råder censur, förbud. Där behöver ingen diskutera om en film skall visas eller ej, för det avgörs på ett sådant sätt och i ett sådant sammanhang att redan en diskussion av den här typen skulle vara farlig för de individer som för den.

Till Georg Andersson vill jag säga att jag har förvissat mig om att både upphovsrättsutredningen och yttrandefrihetsutredningen själva avser att ta upp den här frågan, som de självfallet har observerat. Jag skall också försäkra mig om att videogramutredningen gör så – kanske även informationsteknologiutredningen, för att fullständiga bilden.

Som jag har antytt i mitt svar är det här två stora principer som står mot varandra – yttrandefriheten och upphovsrätten. Då vill jag gärna peka på att det kan ha varit så att den ena parten – den säljande parten – i det här fallet har utgått från att köparen var intresserad av att filmen skulle visas. Det är ju den normala situationen.

På ett område som jag känner väl, nämligen bokutgivningsområdet, är det så att normalt överläts en upphovsrätt bara under förutsättning att boken i fråga publiceras inom en viss angiven tid. Om inte det sker återgår upphovsrätten, och man kan alltså gå vidare och sälja den på annat håll. Det har blivit en viktig sak, därför att det har förekommit på det området att man har velat köpa tystnad – alltså försäkra sig om ett manuskript och sedan inte ge ut det. Jag kan tänka mig att det även på filmens område kan komma att bli så att man förser avtalen med en klausul av den typ som jag nämnt. Jag har undersökt saken och funnit att det knappast lär ha funnits något liknande exempel tidigare, där någon för ett stort belopp har köpt en aktuell film och sedan efteråt sagt att avsikten var att den inte skulle visas. Det här har alltså blivit en tankeställare för många parter. Och jag hoppas att det kan leda till

Fredagen den
23 maj 1980

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

nya klausuler i avtalen.

Självfallet tycker jag att det är utomordentligt viktigt att vi funderar över vilka ytterligare avväganden som kan behövas mellan yttrandefriheten och upphovsrätten – i alla de former som är möjliga i vårt demokratiska och öppna samhälle. Och det är klart – det framgår av mitt svar – att yttrandefriheten i varje fall för mig är så helig att jag anser att det är möjligt att man får se över om lagstiftning på någon punkt kan bli erforderlig – om det skulle visa sig att man inte kan klara det här genom ändrade avtalsbestämmelser. Det är det jag utgår från att man gör både i upphovsrättsutredningen och yttrandefrihetsutredningen.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka för det här kompletterande svaret. Det är bra att utbildningsministern försäkrar sig om att de nämnda utredningarna kommer att behandla denna fråga. Jag hoppas det sker skyndsamt.

Jag är också glad över att utbildningsministern överväger möjligheten att införa klausuler på filmområdet som skapar garantier för att upphovsrätten på sätt som skett inte missbrukas. Det är ju så att den som har skapat ett upphovsrättskyddat verk har rätten till det. Här innefattas både den ideella och den ekonomiska rätten. Genom en försäljning avhänder sig upphovsmannen båda rätterna. Det är det som gjort det möjligt att genom en affärstransaktion köpa tystnad – som vi har talat om i denna diskussion. Jag menar att det bör vara en självklarhet att den som har skapat ett upphovsrättsligt skyddat verk inte genom affärstransaktioner berövas möjligheten att få sitt verk visat eller framfört för allmänheten. Det är bra om det kan skapas garantier för att en sådan ordning kan införas.

Sedan skulle jag gärna vilja att Jan-Erik Wikström något berörde också det förhållande som jag tog upp i mitt förra inlägg, nämligen den utveckling som vi nu kan gå emot genom den tekniska utvecklingen på videoområdet – att informationen ytterligare kommersialiseras och att offentliga allmänna visningar förhindras genom att man för över information och kulturutbud på kassetter för försäljning till privat och enskild visning. Det är en ganska oroande utveckling, och det bör vidtas åtgärder för att söka förhindra en sådan utveckling. Det vore intressant att höra om utbildningsministern har några funderingar i den frågan.

EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Det är litet tröttsamt med dessa hänvisningar till ideologiska hemvist. Jag skall inte ifrågasätta Jan-Erik Wikströms ideologiska hemvist. Jag förutsätter att den liksom min utgår från de svenska förhållandena. Men vore man elak, skulle man naturligtvis kunna peka på Chile, Uruguay, Argentina, Brasilien och fråga vilken form av yttrandefrihet som råder där eller vilken form av yttrandefrihet som råder i grannlandet i väster, USA, där det i stor utsträckning är fråga om ekonomiska intressen. Det är väl i någon mån det som denna fråga gäller och som Jan-Erik Wikström vägrar inse, nämligen att yttrandefriheten redan i dag också i vårt land alltmer förtyligas

och alltmer blir ett offer för starka ekonomiska krafter, styrda av storföretagen.

Det är bra att frågorna tas upp, att man ser till det som har hänt i de olika utredningarna, men jag tycker fortfarande inte att det är tillräckligt. Just det här exemplet, Scand-Video, visar ju att samhällseliga intressen blir överkörda, att vi – som jag framhöll tidigare – inte har någon som helst beredskap inför det 1980-tal som vi har att se fram emot, med video, med data-TV, med det elektroniska vardagsrummet och där informationsutbudet i stor utsträckning kanske kommersiellt kommer att slå olika i olika klasser. Vi behöver ett annat utbud, ett utbud som tar fatt i medborgarnas engagemang, och det kommer att kräva restriktioner. Det vore bra om Jan-Erik Wikström medverkade till sådana restriktioner gentemot den kommersiella kulturindustrin.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det är naturligtvis så att yttrandefriheten är lika viktig i öst som i väst; alla inskränkningar i den är av ondo. Det gäller latinamerikanska diktaturer och det gäller de inskränkningar som förekommer, både i USA och på andra håll. Mitt stillsamma påpekande var bara att den ideologi som Eva Hjelmström företräder hör i vår värld väsentligen hemma i länder där yttrandefriheten i stor utsträckning lyser med sin frånvaro och där klimatet är präglad av censur och förbud och åsiktsförtryck.

Det bestred nu inte heller Eva Hjelmström.

Georg Andersson tog upp frågan om vilket utbud vi kan räkna med på videosidan. Man har väl hittills antagit att det väsentligen kommer att bli av typen lätt underhållning. Men i den mån det kan bli program av den här typen, alltså seriös information, nyhetsprogram och sådant, kan naturligtvis en annan situation uppstå, och det finns all anledning för videogramutredningen att se på just den saken. Jag har litet svårt att tro att det finns folk som medvetet vill göra program av nyhetskaraktär eller kommenterande karaktär och sedan sälja dem för en så begränsad användning som videon normalt utgör. Men det kan naturligtvis bli fallet, och då finns det all anledning att se upp med detta.

Vilka åtgärder man då skall vidta är litet svårt att säga. Det har väl att göra med Sveriges Radios resurser och möjligheter att aktivt följa det utbud som finns – i det här fallet var ju Sveriges Radio uppenbarligen intresserat av att förvärva filmen som vi diskuterade. Jag hoppas som sagt att det som nu har hänt skall vara en tankeställare, inte bara för några statliga utredningar utan för alla medborgare. Det är en utomordentligt viktig fråga som det här fallet har berört, och det kan tjäna som en allvarlig tankeställare för oss alla.

GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är naturligtvis svårt att spekulera i vilket innehåll videogramutbudet kommer att få. Jan-Erik Wikström och jag har haft anledning diskutera den frågan tidigare, då vi har anmält stor oro för att videogramutbudet kommer att präglas av mycket underhållning. Vi kan

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om reglerna för
förvärv av vis-
ningsrätten till film*

Fredagen den
23 maj 1980

*Om finskspråkig
teater i Sverige*

starkt befara att det också kommer att innehålla starka våldsinslag, som vi ju i andra sammanhang har diskuterat möjligheterna av att begränsa. Tyvärr har Jan-Erik Wikström inte visat något intresse för att medverka till detta.

Det kan vara riktigt som Jan-Erik Wikström nu säger att ett program av nyhetskaraktär troligen i mycket begränsad omfattning förs över på videoproduktionen. Men det är inte bara nyhetsprogram som aktualiseras genom min interpellation utan också frågan om möjligheterna att sprida sina åsikter och att delta i en opinionsbildning, i en debatt. Och man kan ju tänka sig program som av företags- och näringslivsintressen upplevs som obekväma och som man därför vill begränsa, som man vill tysta. Det var det som var upptakten till den här historien med Scand-Video. Sedan finner man att det går att göra pengar på att föra över program av den här karaktären till videoproduktion för enskild visning, och det är i det perspektivet som ett nytt problemområde öppnar sig. Det är klart att det är ganska stor skillnad mellan olika sorters programverksamhet. Den som riktar sig till allmänheten genom television har en helt annan effekt på den allmänna debatten än program som förs över till visning för enskilt bruk. Nu har den här företagaren försökt undvika yttrandefrihetsdebatten genom att säga att han var beredd att sälja filmen över videoproduktionen, men icke desto mindre kan en sådan utveckling komma att allvarligt begränsa opinions- och informationsflödet och allvarligt skada den fria debatten. Det är i det perspektivet som jag tycker att utbildningsministern måste ägna stor uppmärksamhet åt båda de utvecklingslinjer som den här historien kan ge anledning till.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 4 Om finskspråkig teater i Sverige

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM erhöll ordet för att besvara *Ingrid Segerströms* (s) den 29 april anmälda interpellation 1979/80:191, och anförde:

Herr talman! Ingrid Segerström har frågat mig om det är möjligt för Riksteatern att utveckla sin försöksverksamhet med finskspråkig teater i Sverige med ett närmare samarbete med de i de tätaste finskspråkiga invandringsområdena i Sverige verksamma stadsteatrarna och om i så fall detta samarbete kan utvecklas med en utökning av dessa teatrans ensembler.

Det är viktigt att den finskspråkiga befolkningen i Sverige kan erbjudas teater på sitt eget språk. Som ett led i strävandena att åstadkomma detta har Riksteatern i årets budgetproposition beviljats medel för försöksverksamhet med finsk teater som byggs på gästspel. Erfarenheterna av denna försöksverksamhet bör kunna ligga till grund för en prövning av fortsatta satsningar på finskspråkig teater i Sverige. Eftersom syftet är att nå finskspråkiga i olika delar av landet med teater på det egna språket är det naturligt att Riksteatern skall ansvara för verksamheten. Riksteatern skall därvid ha ett nära samarbete med företrädare för Riksförbundet Finska föreningar i Sverige.

Frågan om stadsteatrarnas roll i sammanhanget bör i nuvarande läge bedömas av Riksteatern. Flera av stadsteatrarna har tidigare utnyttjats för gästspel av teaterensembler från Finland, och det vore värdefullt om så kunde ske även i det nu aktuella sammanhanget.

INGRID SEGERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min interpellation.

Det har under en lång följd av år funnits en förhoppning hos finska invandrare om att få tillgång till kvalitativt bra teater på det egna spraket här i landet. Det är ju så att det finns ett stort intresse hos den finska befolkningen – större än hos oss, skulle jag tro – för teater, ett intresse som invandrargrupperna tagit med sig hit och som de i stor utsträckning saknat möjlighet att få tillgodosett.

Det är därför ett efterlängtat beslut som nu har tagits när man anslagit medel för en försöksverksamhet med finsk teater. Men det belopp som anslagits är ganska begränsat, och det är därför viktigt att planeringen för användandet blir omsorgsfull och sker i enlighet med de önskemål som de finska invånarna i vårt land har.

Det är naturligtvis bra med satsningen på gästspelande grupper, men den verkliga önskedrömmen för våra finskspråkiga är en egen professionell teatergrupp.

Vi vet ju alla att den svenska ekonomin är dålig, och vi får ständigt höra att vi måste vara sparsamma. Jag delar uppfattningen att vi skall spara där det går att spara. Däremot är jag väl inte alltid överens med den borgerliga regeringen om var det skall sparas.

Men jag tror, herr talman, att modellen med gästspelande grupper är dyrbar – eller rättare ger liten utdelning för pengarna. Jag skulle i stället önska att gästspelsverksamheten begränsas – inte helt utesluts, men begränsas. Låt en finskspråkig grupp ingå i ensemblen på t. ex. Stockholms eller Göteborgs stadsteater och även få delta i teaterns planering. Den gruppen skulle också under vissa tider kunna turnera inom Riksteaterns ram. Då skulle pengarna bli betydligt drygare. Man skulle kunna begränsa utgifterna till lön för låt oss säga tio skådespelare, och i realiteten skulle man få fler föreställningar. På sikt skulle möjligen denna verksamhet kunna inordnas i teaterns ordinarie arbetsplan och även i bidragsgivningen.

Vi vet att de båda balettensablerna Cullberg och Cramér tillhör Riksteatern – ett arrangemang som inte bara är på gott. Senast häromdagen var det ett TV-program där Birgit Cullberg talade om sin heta önskan om en egen scen. Det är en jobbig tillvaro att ständigt vara på resande fot – det är svårare att planera föreställningar med rekvisita och annat på ständigt nya scener. Det kan möjligen också vara lättare att engagera skådespelare om turnerandet begränsas och de medverkande har en fast punkt i tillvaron.

Jag är naturligtvis medveten om det berättigade krav man har på olika platser i landet att också få tillgång till god teater och kulturupplevelser av olika slag, men jag menar att det ena goda bör inte förskjuta det andra. Och

Fredagen den
23 maj 1980

*Om finskspråkig
teater i Sverige*

som sagt: En sådan här modell skulle kunna ge de möjligheterna utan att det skulle kosta mer. Dessutom är det ju faktiskt så att det är i storstadsområdena som de flesta finska invandrarna är koncentrerade.

Det är dessutom, som jag sade tidigare, ett hett önskemål från den finsktalande presumtiva teaterpubliken att få en egen professionell teatergrupp.

Det har också sagts mig att det finns fina skådespelare i Finland som kan tänka sig engagemang här under kanske ett par år eller något mera, och som samtidigt kan vara beredda att jobba med att utveckla de amatörgrupper som finns bland finska invandrare. Det är mycket bra grupper, men inte tillräckligt bra för att ersätta en professionell grupp. Med litet hjälp skulle emellertid sådana grupper komplettera den etablerade teatern.

Nu säger statsrådet att det är Riksteaterns sak att avgöra hur verksamheten skall utformas. Det är väl riktigt. Men jag tror att det vore bra om de här tankegångarna kunde prövas. Försöksverksamhet blir ju lätt etablerad som fast utan att alternativa möjligheter prövas. Och jag tror ändå att statsrådet har en möjlighet att resonera med Riksteaterns företrädare, om statsrådet skulle finna något vettigt i vad jag sagt. Statsmannaord brukar ju inte förklinga ohörda.

Med detta, herr talman, tackar jag än en gång för svaret.

Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Det här är en stor och ganska komplicerad fråga. Ingrid Segerström har antytt att ett av problemen är att om man skapar en fast ensemble här, så blir det inte så lätt att få turnéer genomförda, och om man inbjuder olika grupper från Finland till gästspel leder det automatiskt till fler turnéer, därför att det är olika grupper som svarar för de här turnéerna. Vi har tyckt det vara lämpligt att i varje fall börja med gästspel för att sedan se om det så småningom kommer att finnas förutsättningar för en mera permanent ensemble.

Ett annat problem är att löneläget för skådespelare ju inte är detsamma i Finland och Sverige. Från finskt håll har det uttryckts farhågor för att det skulle kunna leda till att en del av de bästa skådespelarna söker sig till Sverige och mera permanent stannar här.

Utan att alls ta ställning till dessa frågor tycker jag det är viktigt att så stort utbud som möjligt presenteras för de finskspråkiga i Sverige. Och där är ju det som skett på Stockholms stadsteater bra – stadsteatern har gjort egna inbjudningar. Det är bra att Riksteatern nu arbetar med detta, och jag hoppas att man kan etablera en kontakt mellan Stadsteatern i Stockholm och Riksteatern.

Ja, det här kostar pengar. Och vi skall inte heller glömma att en del av invandrarna från Finland ju har svenska som sitt modersmål, och över huvud taget förstår rätt många av invandrarna därifrån svenska. Lasse Pöysti, som regeringen i går utnämnde till ny chef för Dramaten, lär samma dag i TV ha sagt att han var intresserad av att producera också föreställningar på finska på Dramaten.

Det händer alltså mycket här. Ingrid Segerström och jag är nog överens om att det är bra att det görs försök och experiment på olika håll, så att vi ser vad man kan orka med ekonomiskt och i vilka former det kan ske. Jag tror att det är klokt att man i varje fall börjar med gästspel av den här typen.

INGRID SEGERSTRÖM (s):

Herr talman! Statsrådet säger att det blir ett bredare utbud med gästspel. Jag är litet rädd för att det inte blir så. Det blir nämligen dyrbarare arrangemang och därför blir det ingen större bredd i utbudet. Det är därför jag tror det kunde vara klokt med ett samarbete med någon av våra större stadsteatrar i storstadsområdena.

Det är klart att en del av de finska invandrarna har svenska som modersmål och att många har lärt sig svenska. Men fortfarande finns ett stort intresse för att bevara den egna kulturen och det egna språket, trots att man flyttat hit. Att det är positivt är vi väl överens om. Det finns väldigt starka önskemål bland de finska invandrarna om att få en egen teatergrupp. Jag tror att det finns skäl att pröva om inte verksamheten skulle kunna utvidgas på det sätt jag tänkt mig.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Om tillsättande av ett samordningsorgan för alkoholfrågor, m. m.

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Evert Svenssons* (s) den 8 maj anmälda fråga, 1979/80:456, och anförde:

Herr talman! Evert Svensson har frågat mig när regeringen ämnar tillsätta det begärda samordningsorganet för alkoholfrågor, vilken sammansättning samordningsorganet skall ha och om regeringen tänkt sig något särskilt kansli för samordningsorganet.

Regeringen beslöt den 14 maj 1980 om direktiv för ett samordningsorgan för alkoholfrågor. Samma dag beslöt jag tillkalla ledamöter och ersättare för dessa i samordningsorganet.

I organet ingår statssekreterarna i social-, justitie-, kommunikations-, budget-, utbildnings-, handels-, arbetsmarknads- och kommundepartementen. Dessutom ingår cheferna för generaltullstyrelsen, rikspolisstyrelsen, skolöverstyrelsen och socialstyrelsen. Ordförande i samordningsorganet är statssekreteraren i socialdepartementet.

Till överläggningar i ärenden som berör Systembolagets och Vin- och Spritcentralens verksamhetsområden kommer representanter för dessa företag att kallas.

Till samordningsorganet har knutits två handläggare.

Nr 152

**Fredagen den
23 maj 1980**

*Om tillsättande
av ett samord-
ningsorgan för
alkoholfrågor,
m. m.*

Fredagen den
23 maj 1980

*Om tillsättande
av ett samord-
ningsorgan för
alkoholfrågor,
m. m.*

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag ber att få framföra ett tack till socialministern för det korta och koncisa svaret.

Anledningen till min fråga är naturligtvis att vi i socialutskottet begärde ett snabbt agerande. De första åtgärderna skulle komma i och med nästa budget, och det var därför nödvändigt att samordningsorganet tillsattes omedelbart. Jag ställde min fråga den 8 maj, och den 14 maj tillsattes samordningsorganet.

Jag framförde en önskan att organet skulle sammansättas på hög politisk nivå, och med socialministerns uttalande har jag fått bekräftat att så skett. Det är framför allt statssekreterarna som leder det här arbetet. Cheferna för generaltullstyrelsen, rikspolisstyrelsen, skolöverstyrelsen och socialstyrelsen kommer också att delta i arbetet. Även cheferna för Systembolaget och Vin- och Spritcentralen kommer att kallas vid behov.

Vi har alltså begärt att detta arbete skall uträttas dels i ett kort perspektiv – till nästa budget – dels i ett längre perspektiv. Det är nödvändigt att det hålls i minnet nu när arbetet startar.

Jag vill bara hastigt upprepa de krav vi ställde från socialdemokratisk sida när vi begärde denna kommission:

Kommissionen skall

för det första tillsammans med utbildningsmyndigheterna och under medverkan av fackföreningsrörelsen och andra folkrörelser genomföra en studieoffensiv i landets alla skolor kring den sociala utslagningen och missbruket av alkohol och narkotika,

för det andra genom Sveriges Radio stimulera radio- och TV-företagen att behandla missbruksproblem och utslagning,

för det tredje starta och stödja en debatt i landets kommuner, som resulterar i kommunala handlingsprogram mot den sociala utslagningen,

för det fjärde samordna olika samhällsinsatser inom vårdområdet mot målet: alla människor med missbruksproblem skall erhålla den vård och det stöd de kan behöva och

för det femte i samverkan med folkrörelserna ta initiativ till och framlägga förslag om ytterligare insatser.

När det gäller det sista vet vi att socialutskottets betänkande innehöll ganska mycket material som är nödvändigt att ta itu med.

Det är viktigt att det sker ett samarbete med nämnden för alkoholfrågor inom socialstyrelsen i de här frågorna, och jag utgår från att så är fallet. Det här samordningsorganet är inte instiftat för evighet utan det skall arbeta ett par år, förmodar jag, och sedan skall de här frågorna ingå i det ordinarie arbetet.

Tack för svaret.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill bara säga att i de direktiv som nu är utarbetade är Evert Svenssons synpunkter väl tillgodosedda.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag har läst direktiven – i varje fall i ett första utkast. Om jag skall säga någonting om dem vill jag närmast säga det, att departementet kanske talar väl mycket om restriktioner. I ett längre perspektiv är, såvitt jag förstår, restriktioner nödvändiga: det har också socialutskottet uttalat. Jag vill emellertid varna för att restriktioner kan blockera arbetet i det kortare perspektivet. Jag kan tänka mig att det blir nödvändigt att ganska snart tillsätta personer som sysslar med restriktionsfrågan, men om den skulle bli huvuduppgiften för just den här gruppen i början av dess arbete skulle den uppgiften, förmodar jag, blockera arbetet med mer nödvändiga och näraliggande frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

§ 6 Om den sociala omsorgen om vissa barn

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Lena Öhrsviks* (s) den 30 april anmälda interpellation, 1979/80:193, och anförde:

Herr talman! Lena Öhrsvik har frågat mig om jag anser att särbehandling skall tillåtas av barn med utvecklingsstörda föräldrar och vilka åtgärder jag ämnar vidta för att belysa och förbättra situationen för andra barn som är särskilt utsatta.

Barnens situation i samhället, förhållandet barn–föräldrar, barnens rättsliga ställning och de sociala myndigheternas ingripanden för att skydda barn har på senare år tilldragit sig en allt större uppmärksamhet.

De allra senaste åren har problem som rör barn till begåvningshandikappade föräldrar, barn till mödrar som missbrukar alkohol och barn som misshandlas rönt stor uppmärksamhet. Olika utredningar har tagit upp problemen från skilda utgångspunkter. Av de utredningar som f. n. arbetar vill jag särskilt nämna omsorgskommittén (S 1977:12), barnomsorgsgruppen (S 1973:07), familjestödsutredningen (S 1974:01) och utredningen (Ju 1977:08) om barnens rätt.

Problemen kring de alkoholiserade mödrarna och deras barn berör jag i dag i ett annat interpellationssvar.

Omsorgskommitténs tilläggsdirektiv, som Lena Öhrsvik tar upp i interpellationen, innebär ett uppdrag att särskilt överväga situationen för begåvningshandikappade föräldrar och deras barn. Statsrådet Holm, som har ansvar för dessa frågor inom socialdepartementet, anför i direktiven att kommittén bör bedöma hur samhället tillgodoser de särskilda behov av trygghet för barnen och stöd till föräldrarna som kan föreligga i dessa fall. De ursprungliga direktiven för kommittén understryker att målet för samhällets insatser inom handikappområdet är att integrera handikappade i samhällsgemenskapen och ge dem samma livsvillkor som andra. Tilläggsdirektiven slår fast att man utan att göra avkall på detta mål måste kräva att behovet av

Fredagen den
23 maj 1980

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

trygghet och omvårdnad hos barn till begåvningshandikappade blir tillgodosett.

Att vissa problemområden uppmärksammas på ett speciellt sätt innebär naturligtvis inte en särbehandling av dessa barn. Det får inte heller leda till att barn som far illa i andra avseenden glöms bort eller ägnas ett mera begränsat intresse. Grunderna för ingripanden till stöd för barn anges i 25 § a) barnavårdslagen (1960:97). Barnavårdsnämnden skall vidta åtgärder om någon som inte har fyllt 18 år misshandlas i hemmet eller annars där utsätts för fara, eller om hans utveckling äventyras på grund av föräldrarnas eller annan fostrares olämplighet som fostrare eller bristande förmåga att fostra honom. Den lag med särskilda bestämmelser om vård av unga som föreslås i samband med socialtjänstreformen innehåller motsvarande möjligheter att, om nödvändigt, mot föräldrarnas vilja ingripa till hjälp för barnet.

Socialstyrelsen har i en arbetsgrupp, Barn som far illa, tagit upp frågor om tillämpningen av barnavårdslagen i länsrätterna och låtit göra en kartläggning av omhändertagandeärendena under åren 1972–1977.

Undersökningen visar att genomsnittligt för hela landet går länsrätterna emot de sociala centralnämndernas beslut om omhändertagande för samhällsvård enligt 25 a § barnavårdslagen i endast något mer än vart tionde fall. Det finns alltså knappast fog för den relativt spridda uppfattningen att socialvårdens omhändertagandebeslut ofta upphävs vid efterprövning. Undersökningen visar också att det inte finns några större regionala skillnader.

Efter förslag från socialstyrelsen har socialkonsulentorganisationen tagit initiativ till kontaktkonferenser runt om i landet för att hithörande problem skall belysas ytterligare och för att förbättra kontakten mellan länsrätterna och de sociala centralnämnderna. I dessa deltar bl. a. representanter för länsrätter, kammarrätter och sociala centralnämnder. En central konferens på initiativ av socialstyrelsen, domstolsverket och Kommunförbundet hölls våren 1979 kring det material som hade tagits fram i arbetsgruppen.

I debatten rörande barnens situation är det viktigt att betona de förebyggande insatserna och vad som på det området har gjorts på senaste år. Ingripanden enligt barnavårdslagen är en mycket liten del av samhällets insatser för barnen. Jag kan nämna att länsrätternas omhändertagandebeslut enligt 25 a § barnavårdslagen under åren 1972–1977 i medeltal utgjorde 350 per år.

De största insatserna görs i det förebyggande arbetet. Inom den sociala barna- och ungdomsvården har metodiken utvecklats och ökade resurser skapats i barn- och familjearbete. Mödra- och barnavårdscentraler har viktiga uppgifter i det förebyggande arbetet.

Barnomsorgen har fått kraftigt ökade resurser med ökade möjligheter att ta hänsyn till barn med särskilda behov. Föräldrautbildning kring barnets födelse och de problem som då uppstår byggs nu successivt upp i landstingens regi. Reformen inom försäkringsområdet som ger större möjligheter för föräldrar att vara tillsammans med sina barn och stödja dem har även genomförts.

På riksdagens initiativ skall en särskild parlamentarisk utredning göra en utvärdering av den nya sociallagstiftningen och en fortsatt utredning av frågorna om vård utan samtycke inom socialtjänsten. I uppdraget ingår att följa upp lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga. Det blir därigenom möjligt att få belyst om den nya lagstiftningen ger ett tillfredsställande skydd för barnen.

Forskningsinsatser har på senare tid betytt mycket för att fästa uppmärksamheten på allvarliga problem som rör barnens situation. Jag kan bara som ett exempel nämna problemet rörande barn till alkoholmissbrukande mödrar. Jag anser därför att det är viktigt att samhället ger ett fortsatt starkt stöd åt den sociala forskningen. Jag hoppas därvid mycket på den förstärkning av denna forskning som skett genom professurerna i socialt arbete och de tre professurerna i forskning kring missbruksfrågor.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag har i en interpellation ställt två konkreta frågor till socialministern, men jag måste tyvärr konstatera att jag inte fått svar på någon av dem. Syftet med interpellationen, nämligen att få ett meningsutbyte om samhällets insatser för barn som av olika anledningar far illa, kanske ändå kan uppnås.

Jag är medveten om att vi inom kort får en större debatt om detta i anslutning till beslut om ny sociallagstiftning, men jag vill ändå på detta sätt få vissa frågor om barnens situation närmare belysta.

Ämnet har ju den allra senaste veckan blivit högaktuellt genom de båda socialministrarnas utläggningar i massmedia angående just den nya lagstiftningen. Jag ämnar dock inte gå in så mycket på den i dag utan vill bara uttrycka min tillfredsställelse med följande uppgift i svaret:

”Den lag med särskilda bestämmelser om vård av unga som föreslås i samband med socialtjänstreformen innehåller motsvarande möjligheter att, om nödvändigt, mot föräldrarnas vilja ingripa till hjälp för barnet.”

Med tanke på den häftiga debatt som pågår i massmedia vore det bra om socialministern ytterligare något ville klargöra sin inställning till LvU och socialtjänstlagen. Man kan ju av debatten få den uppfattningen att allt skydd för barnen skall tas bort. Men nu åter till interpellationens direkta frågor. Den första gäller barn till utvecklingsstörda föräldrar. Jag vill veta om socialministern anser att särbehandling skall ske av dessa barn. Man kan ju få intrycket att detta är regeringens ståndpunkt, med tanke på hur man agerat.

I januari skrevs en del artiklar om dessa barns situation. Den 7 februari beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till omsorgskommittén, vilka innebär att man skall belysa situationen, bedöma hur samhället ger stöd samt överväga situationen för föräldrar och barn.

Jag tycker nog att man handlat litet i panik och inte tänkt igenom saken ordentligt. Frågan är synnerligen komplicerad och ömtålig, och det är snudd på bristande respekt för ämnets svårighetsgrad att i en utrednings slutskede komma med så omfattande tilläggsdirektiv. Självklart är det bra att få frågan

Fredagen den
23 maj 1980

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

belyst, både ur barnens och föräldrarnas synpunkt, men det kan tolkas som att man vill införa särbehandling när man hanterar ärendet så här.

Det handlar ju om en liten bit av ett omfattande komplex, nämligen avvägningen mellan barns och föräldrars rättssäkerhet över huvud taget. Därav min andra fråga, om vilka åtgärder socialministern ämnar vidta för att belysa och förbättra situationen för andra barn som är särskilt utsatta.

Som svar får jag en uppräknig av de utredningar och arbetsgrupper som sysslar med barns situation. Det kan ju i och för sig vara bra att ha en sådan sammanställning, men ännu bättre vore om socialministern hade en åsikt om det som pågår är tillräckligt.

Socialministern går också in på förebyggande insatser. Jag vill påpeka att jag aldrig någonsin ifrågasatt sådana. Självfallet skall vi ha ett samhällsbyggande som syftar till goda levnadsvillkor för både barn och föräldrar.

Här finns säkert utrymme för skilda uppfattningar om hur man når dessa goda levnadsförhållanden. Jag tänker inte gå in på den debatten nu, utan där får vi ju genom budgetpropositionen och andra förslag besked om regeringens ambitioner eller brist på ambitioner på många områden. Som ett enda exempel kan vi ta kommunernas möjligheter att få ge sina invånare god social service. Som sagt: Här har vi säkert skilda uppfattningar, men dessa får vi återkomma till.

Min fråga gäller den grupp barn som nu utsätts för fysiska eller psykiska övergrepp. Dessa barn har samhället ett särskilt stort ansvar för, och detta finns naturligtvis uttryckt i vår lagstiftning.

Frågan är då hur denna lagstiftning tillämpas. Jag är medveten om det arbete som pågår hos socialstyrelsen, och jag följer det med stort intresse. Jag tolkar dock undersökningsresultaten något annorlunda än socialministern.

Rapporten tillbakavisar enligt min mening inte helt den kritik som riktats mot tillämpningen när det gäller överprövade beslut och regionala skillnader.

Anmärkningsvärt är att kammarrätterna i 8 fall av 24 under åren 1975–1977 ändrat länsrätternas upphävanden av beslut enligt 25 a § barnavårdslagen. Sociala centralnämnden och kammarrätten har då bedömt ärendet på samma sätt, medan länsrätten ur barnets synpunkt varit alltför restriktiv. Det är naturligtvis för få ärenden att dra några omfattande slutsatser av. Man kan dock inte utesluta att fler ärenden hade förts till kammarrättens prövning, om t. ex. barnet kunnat överklaga. Talerätten finns visserligen, men inte möjligheten att utnyttja den. Denna fråga utreds ju f. n., och jag hoppas verkligen att man hittar en bra lösning som också kan fungera i praktiken.

Av rapporten kan man vidare utläsa att det ibland finns stora regionala skillnader. Socialministern har dock här sagt att det *inte finns* några större regionala skillnader, och jag vill därför gärna veta vad hennes uppgift bygger på. Enhetlighet i rättstillämpningen är ju ett grundläggande rättsideologiskt krav.

De kontaktkonferenser som socialkonsulenterna tagit initiativ till kan här vara till stor hjälp och nytta. För det handlar, tror jag, just om bättre

kontakter mellan socialarbetare, förtroendemän och jurister. Det handlar också om bättre kunskaper om varandras arbeten. Kanske behöver utbildningen förändras. Socialkonsulenter måste ges goda möjligheter att vara den resurs för rådgivning och tillsyn som är nödvändig. Jag hoppas därför att de sociala enheterna vid länsstyrelserna ges behövliga resurser framöver. Det händer nämligen att man avgör barnavårds mål utan att social expertis är inkopplad.

I detta sammanhang skall man kanske också titta på länsrätternas sammansättning. Där finns nämligen inget särskilt krav på social erfarenhet. Man upplever som socialarbetare att den strikta juridiska bedömningen dominerar och att bedömningen av barns behov av trygghet och omsorg sätts åt sidan. Då kommer man in på frågan om vems rättssäkerhet som skall sättas främst, barnets eller föräldrarnas. Här vore det intressant att få någon kommentar från socialministern om just denna konflikt. Min mening är att lagstiftningen är klar på den här punkten – så när som på möjligheten att utnyttja sin talerätt, som jag nyss nämnde – men att tillämpningen på sina håll brister. Det är därför som jag ställt frågan om vilka åtgärder socialministern ämnar vidta för att belysa barnens situation. Anser socialministern att de arbeten som pågår är tillräckliga eller finns det utrymme för ytterligare initiativ?

Att den nya lagstiftningen skall följas upp är utomordentligt värdefullt. Jag har själv krävt detta i en motion förra året. Men den gamla lagstiftningen gäller ju under ytterligare en tid, och den praxis som nu utvecklas kommer givetvis att under lång tid vara vägledande för tillämpningen. Därför är det viktigt att nu verkligen förvissa sig om att man har enhetlig rättstillämpning.

För att inga missförstånd skall råda vill jag poängtera att jag inte är ute efter att ändra lagstiftningens intentioner, inte heller att tillgripa mer tvång än nöden kräver. Man kan göra oerhört mycket tillsammans med föräldrarna i det enskilda fallet. Så görs också. Och massor av saker återstår att göra när det gäller förbättringar av barns och föräldrars levnadsvillkor i allmänhet.

Men mina frågor just nu gäller, som jag sade, den grupp barn som utsätts för övergrepp av olika slag, ibland trots ytligt sett goda yttre levnadsvillkor. Samhällets särskilda ansvar för dessa barn gäller dock inte bara själva ingripandet i vårdnadshavarens rätt att bestämma över barnet, utan det gäller också att den vård som samhället ger präglas av trygghet, stabilitet och stimulans, dvs. motsvarar de krav som vi ställer upp för barns omsorg i övrigt. En långsiktig planering måste till i varje enskilt fall, så att omflyttningar kan undvikas.

Till sist, herr talman, vill jag för säkerhets skull upprepa mina tidigare ställda frågor:

Anser socialministern att särbehandling skall ske beträffande barn till utvecklingsstörda föräldrar?

Ämnar socialministern vidta någon åtgärd för att ytterligare belysa och förbättra situationen för andra barn som är särskilt utsatta? Eller anser socialministern att nuvarande rättstillämpning är tillfredsställande?

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

Jag skulle också önska något kort klarläggande beträffande socialministerns inställning till den nya lagstiftningens innehåll i här aktuella delar.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Den ena av de frågor Lena Öhrsvik nu ställde har jag faktiskt svarat på i interpellationssvaret. Jag säger där klart och tydligt att om man uppmärksammar ett speciellt problem, så får det inte innebära en särbehandling av dessa barn.

Det förhållandet att statsrådet Holm gav tilläggsdirektiv ger ju också vid handen att det kanske fanns alldeles speciella skäl att utvärdera hur dessa barn egentligen hade det – och framför allt hur föräldrarna klarade sin föräldraroll. Men det innebär naturligtvis att de resultat som man kommer fram till i kommittén skall sättas in i den helhet som gäller behandling av barn i allmänhet.

Som Lena Öhrsvik poängterade – och som jag också har poängterat – finns det många andra grupper av barn som också behöver ägnas uppmärksamhet och vilkas problem är så varierande att varje fall måste betraktas individuellt och med utgångspunkt från den situation som barnet befinner sig i. Om föräldrarna skulle vara utvecklingsstörda, är det inte alls säkert att det problemet behöver vara större än vad problemet kan vara i ett fall där föräldrarna har andra svårigheter. Här måste man alltså göra en individuell bedömning – det är min utgångspunkt för detta arbete. Det är fråga om belysning av ett område för att kunna foga resultatet till helhetsbilden av barnens situation i samhället.

Jag vill också gärna i detta sammanhang säga något beträffande det uttalande som jag har gjort i samband med diskussionen om barnens situation i förhållande till den nya socialtjänstlagen. Om man bortser från rubrikerna, som jag inte har satt, så står där att läsa att jag tycker det är bra att socialutskottet har beslutat sig för att utredningen även skall få följa lagstiftningens möjligheter att tillvarata barnens rätt. Det är vad jag har sagt till massmedia, och jag har förstått att jag på den punkten har samma uppfattning som socialutskottet har uttalat – att vi måste följa upp dessa frågor som gäller barnens situation i förhållande till den nya lagstiftningen.

Det är naturligtvis helt klart att vi ständigt måste följa utvecklingen när det gäller barnen och deras totala miljö i vårt moderna samhälle. Jag tror att Lena Öhrsvik och jag i det avseendet från olika ideologiska utgångspunkter har samma uppfattning – att vi under en lång tid kanske ägnat barnen för liten uppmärksamhet och att vi därför ständigt måste beakta deras behov i samhället. Och det bästa är ju att vad som är bra för barnen egentligen också är bra för vuxna i samhället i dess helhet.

Jag har visat på barnens betydelse i det socialpolitiska arbetet genom att föreslå att vi skall inrätta ett barnmiljöråd. Det kommer väl inte att ha så stora uppgifter till en början, men det skall ta ett större grepp på hela barnmiljön än vad som har varit möjligt i det gamla lekmiljörådet. Det är ett tecken på att jag lägger stor vikt vid barnens situation.

Jag har också i budgetpropositionen sagt att vi måste sammanföra alla de utredningar som har gjorts och ha detta som underlag för de åtgärder för barnens bästa som vi kommer att vidta för framtiden. Det är de mera generella åtgärderna som vi studerar och kommer att arbeta vidare med.

När det gäller den rättstillämpning som f. n. äger rum finns det faktiskt inte särskilt stora regionala avvikelser. I stort sett har man ungefär samma mönster över hela landet, med ett undantag. Det är Malmö, som har en större andel upphävda beslut än andra delar av landet.

Från olika håll har det riktats uppmärksamhet på dessa frågor. Det är anledningen till att de kontaktkonferenser har ägt rum som jag pekade på i mitt svar. Socialstyrelsen har t. ex. när det gäller socialkonsulenternas arbete tagit initiativ till konferenser runt om i landet för att förbättra kontakten mellan länsrätterna och de sociala centralnämnderna. Det är ett sätt som vi kan använda oss av för att få en likartad bedömning och slippa den mycket uppsplitande situation som det är fråga om när ett beslut ändras. Även om det slutliga beslutet kanske är det riktiga, är det en stor otrygghetsfaktor för barnen. Jag vill än en gång upprepa att i dessa kontaktkonferenser också deltar representanter för kammarrätterna.

Det har också ägt rum en central konferens på initiativ av socialstyrelsen i vilken domstolsverket och Kommunförbundet deltog. Uppmärksamheten är således riktad på dessa frågor. Det är naturligtvis även socialdepartementets uppgift att följa dessa frågor, och vi kommer även i fortsättningen att peka på behovet av återkommande konferenser och fortlöpande samarbete för att få en enhetlig bedömning. I detta arbete måste i alla lägen barnens bästa vara det riktningssgivande – det är min uppfattning.

Det är ju själva grunden för vuxenlivet som läggs i barnaåren. Att barnet får en trygg uppväxttid med möjligheter till identifikation med en vuxen med vilken barnet har en stabil kontakt är oerhört väsentligt för barnets utveckling. Det är detta vi måste eftersträva i alla sammanhang.

En mycket viktig fråga, som inte minst har belysts i det arbete som har ägt rum kring hela socialtjänstlagen, är vad som kan göras för de barn som far illa och som vi ännu inte har nått med våra åtgärder. Man har kommit fram till att vi måste ha en helhetssyn på familjen, att vi måste arbeta med uppsökande verksamhet och att vi också, för att förebygga problem, måste ha en social planering när våra nya samhällen planeras. Det är alltså sammantagna åtgärder – kontakter med föräldrarna och åtgärder på barnavårdscentraler och i skolan – som gör det möjligt att upptäcka när barn far illa och ge dem den hjälp och det stöd som de och föräldrarna behöver. Det är på detta sätt vi måste arbeta för framtiden.

Jag vill slutligen, som svar på en av de frågor som Lena Öhrsvik ställde, säga att detta är ett arbete som pågår dagligen och stundligen inom socialdepartementet. Vi följer upp allt som händer på detta område, och vi kommer att föreslå åtgärder i takt med att vi kan hitta konkreta och bra lösningar för barnens bästa.

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

Fredagen den
23 maj 1980

*Om den sociala
omsorgen om
vissa barn*

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag får tacka för detta kompletterande svar. Det gav en litet annan bild än det första svaret jag fick. Det är bra att det nu är helt klarlagt att det inte skall ske någon särbehandling av dessa barn utan att man skall se till helhetsbilden.

Som jag sade tidigare tycker jag att det är bra att denna fråga belyses, men risk har funnits för feltolkningar. Jag är därför glad att vi här har kunnat rätta till detta.

Jag vill återkomma till de regionala skillnaderna i rättstillämpningen när det gäller barnavårdslagen. Det gäller ju inte bara antalet beslut, utan det är också fråga om skillnader när det gäller att upphäva beslut som fattats av de sociala centralnämnderna. Där finns det väldigt stora regionala skillnader. Det har i alla fall jag kunnat läsa ut av rapporten. Jag skulle önska att det kunde göras en speciell kartläggning av just de områden där det förekommer särskilt många fall och där det kan misstänkas att man inte har samma tolkning som på andra ställen i landet.

Jag sade tidigare att jag tycker det är bra att man har tagit initiativ till kontaktkonferenserna. Det handlar om att man skall kunna få bättre kontakter med varandra och lära mer om varandras jobb. Men jag skulle vilja ha ytterligare någon synpunkt på frågan om social expertis. Det förekommer att man avgör barnavårdsmål utan att social expertis varit inkopplad. Jag vill bara fråga socialministern om det finns några planer på att förändra sammansättningen av länsrätterna eller att någonstans fastslå att social expertis måste inkopplas vid avgörandena.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag vill som svar på den sista frågan bara tillägga att vi i de direktiv som vi arbetar med när det gäller den beställning som vi delvis fått och delvis kommer att få från riksdagen om vård utan samtycke och därmed sammanhängande problem lägger stor vikt vid just den här sidan av saken. Det är viktigt att de sociala aspekterna vägs in i sammanhanget på ett annat sätt än som tidigare varit fallet. Det är en av de slutledningar man måste göra, eftersom detta bygger på socialtjänstreformen, enligt vilken den sociala aspekten skall vara med i alla beslut av det här slaget.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag vill återkomma än en gång till de regionala skillnaderna. Kan man tänka sig att göra en fördjupad undersökning av de resultat som kom fram i den förra undersökningen? Enligt den tolkning jag gör finns det nämligen regionala skillnader.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Avsikten med de konferenser som äger rum är att få enhetlighet i bedömningen. I det fortsatta arbetet kommer man naturligtvis att gå djupare och inte bara ta hänsyn till antalet fall för att få den belysning som Lena Öhrsvik efterlyser. Det blir en naturlig följd av den debatt som

över huvud taget förs om barnens situation i förhållande till den lagstiftning vi har. Det är fråga om en konflikt som är näst intill olöslig när det i relationen barn-föräldrar uppstår en situation som leder till rättsligt förfarande. Det är dock viktigt att man här får en så enhetlig bedömning att den leder till ett bra resultat för både föräldrar och barn.

LENA ÖHRSVIK (s):

Herr talman! Jag vill bara lägga till en sak. Jag glömde att tacka socialministern för det klarläggande hon gav när det gäller inställningen till den nya lagstiftningen. Jag tror att det vore bra om regeringen på något sätt utåt kunde offentliggöra den inställningen, så att det inte råder någon missuppfattning. Massmedia har gett oss en bild som kan tyda på att det här förekommer missuppfattningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 7 Om det ökande alkoholmissbruket bland kvinnor

Socialministern KARIN SÖDER erhöll ordet för att besvara *Bonnie Bernströms* (fp) den 24 april anmälda interpellation, 1979/80:189, och anförde:

Herr talman! Bonnie Bernström har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta mot det ökande alkoholmissbruket bland kvinnor och vilken roll jag anser att kvinnoorganisationerna kan spela i arbetet att förebygga och upptäcka alkoholism hos kvinnor.

Traditionellt har kvinnor haft försiktiga alkoholvanor och en mera restriktiv attityd till alkoholen än männen. Under de senaste årtiondena noteras dock minskad andel absolutister, ökad alkoholkonsumtion och ökat missbruk bland kvinnor. Ökningen är tydligast i de yngre åldersgrupperna. Högsta alkoholkonsumtionen bland kvinnor har ungdomar i åldern 16–25 år. Av medicinsk statistik framgår att avancerat missbruk har ökat bland kvinnor.

Man vet inte hur stort alkoholproblemet bland kvinnor egentligen är. Antalet kvinnor med alkoholproblem i landet har dock uppskattats till ca 60 000 och relationen manliga och kvinnliga missbrukare till 5:1. Kvinnornas missbruk är ofta dolt. Adekvat vård når dem därför alldeles för sent, oftast först i samband med någon akut komplikation.

Alkoholkliniken på Karolinska sjukhuset har sedan mitten av 1960-talet haft en del av sitt forskningsprogram inriktat på alkoholproblem hos kvinnor. Skillnader i sjukdomsbild och sjukdomsutveckling mellan kvinnor och män har påvisats. Kvinnornas missbruk tycks vara mera destruktivt. Prognosen är sämre, överdödligheten större. Könsskillnaderna har man i debatten huvudsakligen relaterat till psykologiska mekanismer. När det gäller biologiska aspekter är mycket ännu okänt.

Under de senaste åren har effekterna av alkohol i samband med graviditet

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

Fredagen den
23 maj 1980

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

alltmer uppmärksammas. Man vet att missbruk hos modern inte bara medför en allvarlig social belastning för barnet utan också att det finns risk för fosterskador av varierande omfattning. Då antalet högkonsumenter och missbrukare ökar framför allt bland kvinnor i fertil ålder kan man befara att antalet fosterskador ökar.

De behandlingsresurser som finns för alkoholmissbrukare har formats av traditionen att missbrukare är män. Vård och behandling av alkoholskadade kvinnor kan sägas vara ett bristområde. På senare år har det blivit allt vanligare med samtidig vård av kvinnor och män. Särvård har emellertid åter börjat efterfrågas. Motiveringen är att kvinnor på de flesta behandlingsställen är i minoritet och har svårt att känna igen sina egna problem tillsammans med manliga missbrukare.

Socialstyrelsen har på uppdrag av regeringen gjort en utredning om verksamheten med samtidig vård av män och kvinnor vid nykterhetsvårdsanstalter. Samvården hade inte varit helt problemfri, men erfarenheterna var så positiva att det enligt socialstyrelsen borde vara naturligt att genomföra samvård på samtliga anstalter.

Denna har enligt socialstyrelsen ett utmärkt terapeutiskt värde som också utnyttjas framför allt inom de miljöterapeutiska institutionerna.

Alkoholkliniken vid Karolinska sjukhuset planerar nu att i anslutning till forskningsmottagningen inrätta en specialmottagning för kvinnor med tidigare problem. Information om verksamheten, vilken skall rikta sig till kvinnor inom Stockholms läns landstingsområde, skall spridas till grupper och befattningshavare som möter kvinnor i riskzonen, mödravårdscentraler, socialläkarmottagningar m. m. men även till kvinnoorganisationer. Verksamheten är avsedd som en försöksverksamhet med årsvis utvärdering och rapportering.

Kunskapen om alkoholiserade kvinnor beträffande prognos och behandling är bristfällig. Det gäller inte minst flickorna, dvs. den grupp där bruket ökar mest. De skiljer sig i flera avseenden från de vuxna kvinnorna. De har börjat dricka alkohol tidigare och dricker på ett annat sätt, dvs. som pojkarna. Alkoholklunikens fortsatta forskning inom detta område skall inriktas på att studera utvecklingen av alkoholberoende och dess skadeverkningar medicinskt, psykologiskt och socialt för olika åldersgrupper. Uppföljningen och utvärderingen får sedan tjäna som underlag för utformningen av särskilda behandlingsprogram. En målsättning enligt alkoholklunikens planering är att utforma alternativa behandlingsprogram för kvinnliga alkoholmissbrukare.

Socialstyrelsens alkoholnämnd har anslagit 500 000 kr. till ett projekt vid Lillhagens sjukhus i Göteborg för att dels ta fram ett informationsmaterial om alkohol och graviditeter, dels utveckla metoder för användning av detta, bl. a. i föräldrautbildningen och i grundskolans högstadium samt för den personal inom socialvård och sjukvård som kommer i kontakt med blivande mödrar. Nämnden har också sedan några år tillbaka i inbjudan att söka medel till försöksverksamhet med fritidsaktiviteter särskilt angivet att flickor i ungdomsåren är en prioriterad målgrupp. Nämnden har dessutom i sina

preliminära diskussioner om informationsinsatser i kampanjform på längre sikt tagit upp problematiken kvinnor och alkohol.

Genom socialdepartementets delegation för social forskning utgår vidare bidrag till ett projekt om stöd för barn till alkoholskadade mödrar.

När det gäller frågan om vårdinsatser och informationsinsatser till gravida kvinnor bör följande särskilt framhållas.

Socialstyrelsen kommer inom kort att publicera en undersökning som styrelsen gjort om missbruk under graviditet. Därvid föreslås ett åtgärdsprogram för att dels förebygga uppkomsten av missbruk under graviditet, dels hjälpa mödrar som redan befinner sig i denna situation. Styrelsen förordar ett nära samarbete mellan de hälso- och sjukvårdande och de sociala organen i dessa frågor.

I dag pågår en försöksverksamhet vid några mödravårdscentraler i Stockholm och Göteborg med ökade vårdinsatser och informationsinsatser för kvinnor. Verksamheten kommer att utvärderas under slutet av år 1980. Man har etablerat en samverkan mellan mödravårdscentral och socialbyrå där man på olika sätt bemödar sig om att hjälpa och stödja de gravida kvinnorna att avhålla sig från alkohol.

Som framgår av det sagda har åtgärder vidtagits och olika försöksverksamheter initierats i anledning av det uppmärksammade ökade alkoholmissbruket bland kvinnor.

Det mångfasetterade problem som det växande alkoholmissbruket bland kvinnor utgör medför dock ett behov av särskild uppmärksamhet på detta område. Jag har därför i direktiven till det nyinrättade samordningsorganet för alkoholfrågor bl. a. framhållit att samordningsorganet särskilt bör beakta frågan om det växande alkoholmissbruket bland kvinnor. Också barnens situation i familjer där missbruk förekommer måste uppmärksammas. Möjligheterna att utveckla stöd till gravida mödrar bör uppmärksammas, liksom frågan om ökade förebyggande insatser och särskilda vårdinsatser på området.

De särskilda problem som ett alkoholmissbruk under graviditeten för med sig har tagits upp under utskottsbehandlingen av socialtjänstlagen. Utskottet framhåller bl. a. att olika frågor som berör vården av gravida kvinnor med missbruksproblem bör belysas i en utredning. Med hänsyn till frågans vikt och kontroversiella karaktär anser utskottet att denna utredningsuppgift bör läggas på den av riksdagen begärda parlamentariska beredningen för översyn av bl. a. reglerna om beredande av vård utan samtycke. Beredningen bör enligt utskottet behandla den nu aktuella frågan med förtur. Riksdagen kommer inom kort att ta ställning till utskottsbetänkandet.

Kvinnoorganisationerna har en viktig uppgift att fylla i det förebyggande och rehabiliterande arbetet. Genom att i sitt arbete skapa en gemenskap och ett kamratstöd bör organisationerna kunna hjälpa kvinnor hos vilka ensamhetskänslor och isolering ofta är en grund till missbruk. Kvinnoorganisationer och andra organisationer och organ som arbetar för jämställdhet mellan kvinnor och män bör också kunna göra en viktig opinionsbildande insats.

Fredagen den
23 maj 1980

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor .*

Som jämställdhetskommittén framhållit i sitt förslag till nationell handlingsplan för jämställdhet, kan opinionsbildning mot det ökade missbruket ses som en del av det fortsatta jämställdhetsarbetet. Att överta dåliga vanor från det motsatta könet innebär inte jämställdhet. Könscrollernas betydelse måste beaktas både i det förebyggande arbetet och i utformningen av behandlingsmodeller.

Jag har mycket goda erfarenheter av mitt möte med folkrörelserna i april. Därför har jag för avsikt att till hösten inbjuda olika grupper för att fortsätta diskussionen kring problemen inom missbruksområdet. Med tanke på det svåra och sammansatta problem som kvinnornas missbruk utgör avser jag att rikta en särskild inbjudan till kvinnoorganisationerna.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tackar socialministern för det mycket omfattande svaret. Jag tolkar det så, att socialministern också ser allvarligt på det ökande alkoholmissbruket bland kvinnor. Min fråga gällde således kvinnlig alkoholism och vilken roll socialministern anser att kvinnoorganisationerna kan spela i arbetet mot kvinnlig alkoholism.

Det finns starka skäl för att i den alkoholdebatt som förs särskilt och mycket mer ta upp kvinnors alkoholmissbruk. Här liksom i alla andra sammanhang har kvinnor det värre. Det är faktiskt bättre att vara manlig alkoholist, även om kvinnlig alkoholism fortfarande relativt sett är ovanlig.

Det finns starka skäl för att kvinnoorganisationerna skall engagera sig i arbetet för att förebygga kvinnlig alkoholism, eftersom kvinnoorganisationerna har breda kontaktytor med alla åldersgrupper. Men tyvärr har kvinnoorganisationerna – med undantag för några av de etablerade politiska kvinnoförbunden – inte ställt upp särskilt solidariskt. Jag skulle nästan vilja säga att de har svikit.

Det starka engagemang och de krav på ansvar för framtida generationer som fördes fram i antikärnkraftsrörelsen kan behövas lika väl i den här debatten. För när kvinnor missbrukar alkohol är det ett större hot mot framtida generationer än när bara männen gör det. Kvinnor dricker dessutom i sin ensamhet, gömmer sig med flaskan, till skillnad från männen. Kvinnor dricker för att döva sin ångest och gör fler självmordsförsök. Nuvarande vårdinsatser ger fler misslyckanden bland kvinnorna än bland männen. Just därför behövs gemenskapen som en lösning på problemen med kvinnors alkoholmissbruk.

Det finns ca 60 000 kvinnor med alkoholproblem i landet. I Stockholms län finns det ca 12 000. Var fjärde yngre tonårstjej dricker sig ordentligt berusad en gång i månaden, vilket är mer än bland killarna. Det betyder att morgondagens kvinnliga alkoholist inte kommer att bete sig på samma sätt som dagens. Tonårstjejer tar över mer av killarnas beteende. Man dricker i gäng, vilket i och för sig kan betyda att också tjejerna kommer tidigare till behandling. Men det är inte givet att det blir så.

Det faktum att fler tonårsflickor dricker kommer också att betyda att

antalet alkoholskadade nyfödda barn, som i dag uppgår till 300–400, kommer att öka. Ca 100 barn har allvarliga skador och kommer att kräva vårdinsatser från samhällets sida, förutom att mödrarna inte själva har förutsättningarna att bidra med vårdinsatser. Det är djupt tragiskt – barnen kommer att bli institutionaliserade redan från början samtidigt som samhället måste ställa upp med massor av resurser som det hade varit långt bättre om man hade satsat dessförinnan.

Det är ju också av dessa skäl som nu uppmärksamheten riktas så starkt mot gravida kvinnors alkoholproblem. Det är också den gruppen av kvinnliga alkoholister som är föremål för de flesta satsningarna. Men det finns, herr talman, egentligen något djupt tragiskt också i detta. Kvinnor blir föremål för alkoholistvård, inte därför att de själva behöver hjälp utan för att det ofödda barnet måste skyddas.

Jag har vid ett flertal tillfällen diskuterat de här frågorna och funnit att det ibland är fruktansvärda angrepp som riktas mot alkoholiserade gravida kvinnor. Omsorgen om kvinnorna själva är obefintlig.

Det har i dagarna från kyrkligt håll ställts krav på att införa förbud mot rökning och alkoholbruk för gravida kvinnor. De gånger man från de här gruppernas sida går in i frågor som rör kvinnors villkor är det inte för att stötta dem utan för att straffa dem.

Det finns i så fall lika starka skäl att också ställa krav på förbud mot de blivande pappornas alkoholbruk, bl. a. därför att alkoholiserade män också är ett hot mot framtida generationers psykiska hälsa. Barnmisshandel är ingen ovanlighet i de fallen liksom inte heller kvinnomisshandel. Gravida kvinnor behöver också stöttas i sin strävan att komma från alkoholbruk eller -missbruk. Männen spelar därför en viktig roll i de sammanhangen.

Karin Söder har i sitt interpellationssvar räknat upp en hel del insatser, men det mesta av dessa insatser riktar sig till gravida kvinnor. Därför finns risken att äldre kvinnor inte blir föremål för insatser. Det finns en del forskare som menar att kvinnor som varit hemmafruar i hela sitt liv riskerar att komma i en sådan kris när barnen flyttar hemifrån och när mannen satsar alltmer på sin karriär att de kan bli alkoholiserade. När nykterhetsrörelsen talar om att ändra alkoholkulturen har det hittills aldrig förts en debatt om hur man skall kunna förebygga och förändra den miljö i vilken kvinnorna kan riskera att bli alkoholiserade. Vi måste nu börja med att göra ordentliga insatser på det området.

Kvinnor utsätts för ett dubbelt förtryck av alkoholen, dels som alkoholist-hustrur, som blir misshandlade, dels som alkoholmissbrukare. I många sammanhang har man förringat alkoholförtrycket av kvinnorna, därför att alkoholisthustrun har en stor betydelse för att den alkoholiserade mannen inte helt skall falla igenom. Det problemet har därför inte tagits riktigt på allvar. Men när kvinnan själv blir alkoholiserad finns inte alls samma sociala skyddsnät omkring henne. I forskningslitteraturen beskrivs hennes alkoholisthistoria så, att mannen i början t. o. m. uppmuntrar hennes bruk, men när hon sedan blir alkoholiserad riskerar hon att bli fränskild i långt större utsträckning än mannen, gifter om sig både en och två gånger men då oftast

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

med alkoholiserade män. Och behandlingen kommer för sent. Det finns ingen alkoholfri miljö kvar omkring henne.

Några ord om vården. Det finns nu samvård på många ställen i landet. Socialministern har nämnt detta i sitt svar. Det finns en del kritik att rikta mot samvård – kvinnorna riskerar nämligen att utsättas för sexuellt förtryck – men jag tror trots allt att möjligheten till samvård måste finnas. Finns inte samvård, finns det i regel ingen vård alls. Eftersom de alkoholiserade kvinnorna är så få byggs inte särskilda hem för dem. De har med andra ord samma situation som de kvinnliga internerna. De får ingen vård på hemorten därför att de är för få. I de fallen kan samvården vara en lösning. Den kan också fungera bättre i en del fall.

Men samtidigt måste landstingen sträva efter att få fram bättre vårdenheter som riktar sig till enbart kvinnor. I det sammanhanget är Karolinska sjukhusets försök intressant, i synnerhet som det är meningen att man skall ha ett öppet hus-system.

De kvinnohus som nu finns på en del orter i landet bör öppna sina dörrar också för den här gruppen kvinnor och låta hjälp stå till förfogande. Kvinnohusen får inte alltför mycket inrikta sina insatser på att lösa misshandlade kvinnors problem – de måste också ta sig an de alkoholiserade kvinnornas problem.

Karin Söder har i sitt svar nämnt att hon i höst inbjuder särskilt kvinnoorganisationerna till diskussion om alkoholfrågorna. Jag är nöjd med att den inbjudan kommer och ser min interpellation som upphovet till det. I den stora sammandragning av folkrörelser som man för en tid sedan hade om alkoholen fanns inga representanter för kvinnoorganisationerna med som talare på programmet. Jag hoppas att det var ett förbiscende, även om det inte har uppfattats som ett sådant. Det är också min förhoppning att jag har fått ett snett urval av de bilder som används i langningskampanjen. Det är nämligen bara killar på de bilder som jag har sett, men jag hoppas att socialministern kan bekräfta att jag inte har sett alla bilder. I den arbetsgrupp på socialdepartementet som ansvarar för langningskampanjen finns av naturliga skäl ungdomsorganisationerna med men inte kvinnoförbunden. Men jag tror inte att det vore så dumt att ha kvinnoorganisationerna med, om det finns ett starkt intresse för att identifiera de unga flickornas alkoholmissbruk. Ungdomsorganisationerna i all ära, men flickorna har inte alltid fått någon plats i dessa.

Mot bakgrund av det som jag här har tagit upp vill jag fråga socialministern vad hon vill göra beträffande särskilt gruppen äldre alkoholiserade kvinnor. Hur skall man kunna förebygga att det uppstår problem, och vad skall man göra för att upptäcka problemen, så att den alkoholiserade kvinnan inte blir den osynliga kvinnan? Jag skulle också vilja höra litet mer om vilka metoder man använder inom socialdepartementet för att identifiera kvinnors alkoholmissbruk och hur man vill föra ut den kunskap som man då har skaffat sig. Vidare skulle jag vilja veta, om socialministern är beredd att ta fler initiativ till försöksverksamhet med öppet hus och enkönad vård av det slag som förekommer på Karolinska sjukhuset.

ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Som vi så många gånger har kunnat konstatera blir kvinnors alkoholism ett allt svårare problem i vårt land.

1968 ansågs 72 % av kvinnorna använda alkohol, och i dag är procentsiffran säkert högre. Jag har framför mig ett utdrag ur en rapport som presenterades i november förra året, vilken både belyser och vidgar vad fru Söder i sitt interpellationssvar anförde om missbruk under graviditet.

I Göteborg har man undersökt 125 särskolebarn och därmed kunnat konstatera att 7 % av dessa var födda av alkoholmissbrukare. Det förklarade deras psykiska skador. De är oroliga och har svårt att sitta stilla. De är stökiga och bråkiga och har inlärningsproblem. Fattningsförmågan är nedsatt. De har t. ex. svårt att lära sig läsa.

I rapporten konstateras det också att de positiva effekter som ett tidigt omhändertagande av de här barnen innebär inte slår igenom. Även om de vid tidig ålder placeras i goda fosterhem eller hamnar hos goda adoptivföräldrar, följer skadorna barnen livet igenom. De blir därför för alltid lidande av dem. Oron slår igenom, säger en av de undersökande läkarna. Denna oro dämpas inte, även om barnen så småningom får en socialt god miljö. Den undersökande läkaren konstaterar till slut att han själv inte hade kunnat tänka sig att så pass många av särskolebarnen hade fötts av alkoholmissbrukare.

I Stockholms socialförvaltnings projekt Olämpliga ungdomsmiljöer presenterades för några månader sedan utredningen Alkohol bland ungdom i Stockholm. Där konstateras beträffande flickors alkoholvanor att flickor bl. a. på grund av att de umgås med till åren äldre pojkar apar efter deras mönster och deras vanor och därmed också tillägnar sig deras spritvanor. 97 % av flickorna i 9:an är enligt delrapporten alkoholkonsumenter. Dricker flickorna redan i de lägre tonåren, är risken stor för alkoholberoende i vuxen och fruktbar ålder.

I rapporten anges vidare att en majoritet av de blivande lärarna i sin utbildning väljer bort ANT-undervisningen. Skulle de vara en allmänt förekommande företeelse, är det verkligen ytterst beklagligt och måste naturligtvis motarbetas, så att situationen förändras.

Under den allmänna motionstiden väckte Blenda Littmarck och jag en motion om s. k. SANT-undervisningen. Det tillkommande s-et står för sniffning. Där behandlas elevers egen medverkan när det gäller missbruksinformationen i skolan. Förslaget innebar i korthet att två elever med s. k. klasstatus skulle väljas ut till internatundervisning för att sedan återkomma till klassen för att där informera klasskamrater, lärare och kanske även övrig skolpersonal. Vi träffade företrädare för dessa ungdomar och blev verkligen imponerade både av deras kunskaper och av deras entusiasm och engagemang inför den kommande uppgiften.

Vid utskottsbehandlingen avlogs, som vanligt höll jag på att säga, vår motion, men vi fick, och det har jag förstått är bra, en positiv skrivning. Vi är tacksamma för denna. Jag räknar med att man på ansvarigt håll, både i stat och kommun, noggrant studerar motionsförslagen och att socialministern

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

följer upp dem i akt och mening att i ett avseende när det gäller kvinnors tragiska alkoholberoende kunna förbättra situationen.

Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Först vill jag säga några ord till Bonnie Bernström om den folkrörelsekonferens som vi hade under april månad och om kvinnoorganisationernas deltagande. Vi hade en talarlista på förmiddagen. Det hölls inte långa inledningstal utan det gjordes korta inlägg. De som talade representerade både män och kvinnor. Representanterna för alla organisationer – 123 hörsammade kallelsen – hade sedan möjlighet att göra så långa inlägg som de önskade. Det gällde också representanterna för de inbjudna kvinnoorganisationerna. Dess värre hörsammade ett par av de största kvinnoorganisationerna inte inbjudan. Av de kvinnoorganisationer som var representerade var det tre som uttalade sig genom sina representanter.

Kan det riktas kritik mot oss i detta avseende, skall vi naturligtvis ta kritiken ad notam. Mötet var emellertid mycket viktigt, eftersom det gav synnerligen värdefull information. Det presenterades många värdefulla uppslag om hur vi skall kunna komma till rätta med alkoholproblemen, och det är det viktigaste. Redan vid detta tillfälle hade jag beslutat att inbjuda olika rörelser för att man i mindre grupper skall kunna fördjupa diskussionen. Det gäller bl. a. kvinnoorganisationerna. Jag låter emellertid gärna Bonnie Bernström ta åt sig äran av att jag har inbjudit kvinnoorganisationerna. Det viktigaste är ju att vi tillsammans försöker hjälpa kvinnorna. Allt annat är oviktigt i sammanhanget. Detta om detta. Låt oss förena oss i arbetet på det här området. Jag tror faktiskt att kvinnoorganisationerna inte har funnit sin roll i det här arbetet. Det beror nog inte på brist på vilja, men man har kanske så liten erfarenhet att man inte riktigt vet hur man skall gå till väga. Det bästa som vi då kan göra är att tillsammans försöka hitta vägarna, så att vi kan nå de mål varom vi är ense.

Det ställdes vissa andra frågor, men svaren har delvis redan givits. Bonnie Bernström frågade vad vi kan göra för de äldre kvinnorna. Här tror jag att kontakten mellan kvinna och kvinna spelar en mycket stor roll. Jag tror att vi måste hjälpas åt att söka reda på de människor som har de här problemen. Ofta sitter de här kvinnorna ensamma med sina problem. Ett faktum som gör detta arbete svårt är fördomen att det är mycket skamligt för en kvinna att ha alkoholproblem, medan det är mer acceptabelt när det gäller en man. Detta gör ju att kvinnorna mycket länge döljer sin oro och den skam som de upplever. Därför behövs det verkligen uppsökande verksamhet, helt enkelt medmänsklighet, för att klara problemen.

Jag vill också säga, som svar på de frågor Bonnie Bernström ställde när det gäller det framtida arbetet och hur vi på socialdepartementet försöker tackla problemet, att i de direktiv som nu är färdiga för samordningsorganet har vi speciellt betonat kvinnornas situation. Jag förutsätter att man i den gruppen initierar de försök som är nödvändiga för att vi skall komma åt problemet på ett bättre sätt än vi kunnat göra hittills. Jag utgår också från att i de institutionsplaner som upprättas ute i landstingsområdena, enligt den

överenskommelse som gjorts mellan stat, kommuner och landsting, skall kvinnorna ägnas speciell uppmärksamhet, så att just det som Bonnie Bernström efterlyste, dvs. vård som är speciellt anpassad till kvinnornas situation, där får sitt givna utrymme, eftersom det problemet är annorlunda.

Jag vill understryka vad Bonnie Bernström sade om att många alkoholiserade män – men långt ifrån alla – har hustrur som ställer upp, medan männen flyr när kvinnorna får alkoholproblem. Kvinnan är ensam med sina bekymmer i mycket högre grad än vad mannen är. Det måste också sätta sin prägel på vårdkedjan, på hela rehabiliteringen och på den miljö som kvinnan, efter att ha fått vård, kommer tillbaka till.

Det är en lång rad problem vi står inför som måste belysas, och jag hoppas att det pågående och det kommande arbetet skall ge värdefulla bidrag och att ny försöksverksamhet kan initieras. Vi har alltså ett vårdansvar här, oavsett hur vi behandlar problemet. Kan man då inom de ramar som finns hitta nya former som är speciellt anpassade för kvinnorna är detta att hälsa med tillfredsställelse.

Som har framgått av vad jag redan sagt menar jag naturligtvis inte att det bara är de gravida kvinnorna som behöver stöd, även om en gravid kvinna som självständig individ behöver hjälp – inte bara därför att hon är gravid utan i hela hennes situation – utan det är många andra.

Till sist vill jag säga att jag tror det är mycket betydelsefullt att vi i de kampanjer som pågår ägnar de unga kvinnorna, tonåringarna, speciell uppmärksamhet, så att vi på det sättet förebygger problemen för framtiden. Jag delar även i det avseendet Bonnie Bernströms uppfattning att utvecklingen är fruktansvärt oroande, med de konsekvenser det kan ha för framtiden. Detta skall vi ägna speciell uppmärksamhet i det fortsatta arbetet och även i antilangningskampanjen.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! Först vill jag bara reda ut det som gällde den stora debatt om alkoholmissbruket som ägde rum med folkrörelserna i socialdepartementets regi. Jag utgår från att det var både män och kvinnor uppsatta på talarlistan där, eftersom både fackföreningsrörelsen och ungdomsförbunden, skall representera kvinnor och män. Det var litet tråkigt att inte kvinnoförbunden var med där. Orsaken vill jag inte diskutera nu – jag vet inte heller vad som var orsaken till detta.

I den alkoholdebatt som vi nu för finns det fortfarande risk att vi glömmer bort att också kvinnor kan råka ut för alkoholproblem. Ber man skolbarn göra en teckning av en alkoholist är jag ganska säker på att de ritar en 40-årig man. Möjligtvis ritar de en något yngre man, men det är ganska otroligt att de gör en teckning av en kvinnlig alkoholist. Man identifierar inte alkoholister som kvinnor.

Jag vet inte om alla de bilder som använts i langningskampanjen bara visar killar, men om det är så hoppas jag att man ändrar på det och riktar budskapet också till de unga tjejerna. Det är väldigt allvarligt om man inför

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om det ökande
alkoholmissbruket
bland kvinnor*

*Om investerings-
bidragen till lant-
brukare*

den unga generationen fortsätter med att förmedla bilden av att det inte finns några alkoholiserade kvinnor.

En hjälp för äldre alkoholiserade kvinnor tror jag vore att införa någon form av uppsökande verksamhet som riktade sig till de kvinnor som inte förvärvsarbetar utanför hemmet och vilkas barn just flyttat hemifrån – de är inte svåra att hitta, för vi vet ju när ungarna har slutat skolan. Frågan om i vems regi en sådan verksamhet skulle bedrivas har jag inte tagit ställning till, men det kan vara kvinnoorganisationer som får särskilt stöd för detta eller det kan vara någon form av insatser från den sociala sidan i samhället. Orsaken till att man nu riktar sig till de gravida kvinnorna är naturligtvis att man har lätt att komma i kontakt med dem, men det är lika lätt att få kontakt med kvinnor vilkas barn har slutat skolan, eftersom man som sagt kan ta fram uppgifter om när barnen slutat skolan och när de flyttat hemifrån.

I det senaste numret av tidningen Vi har man en artikel om kvinnor och alkohol. Olyckligtvis lyder rubriken på den artikeln: Lite vin skadar inte barnet. I bildtexten står det: "Bara ett tungt, dagligt alkoholbruk under hela graviditeten medför risk för skador på fostret."

Den som är auktoritet i det här sammanhanget är Kajsa Sundström, gynekolog på socialstyrelsen. Hon framför i och för sig också en varning för att dricka alkohol under graviditeten, men tyvärr har det budskapet kommit i skymundan. Tidningen Vi kan därför sägas ha vinklat uttalandet om att man kan dricka litet vin under graviditeten utan att det skadar barnet.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 8 Om investeringsbidragen till lantbrukare

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO erhöll ordet för att besvara Einar Larssons (c) den 14 maj anmälda fråga, 1979/80:479, och anförde:

Herr talman! Einar Larsson har frågat mig om jag är beredd att meddela när investeringsbidragen till lantbrukare kan betalas ut. Einar Larsson hänvisar till en tidningsuppgift där det anges att f. n. omkring 200 milj. kr. av bidragen till de mindre företagen och lantbrukarna inte är utbetalade.

Ansökningar om statligt investeringsbidrag för inventarieanskaffning prövas av riksskatteverket. Verket sköter också om utbetalningen av bidragen. Beslut i dessa ärenden kan dock meddelas först sedan taxeringsperioden gått till ända. Anledningen till detta är att investeringsbidraget är ett komplement till det särskilda investeringsavdraget och därför kan medges endast om avdraget inte kunnat helt utnyttjas. Genom att taxeringsperioden för 1979 års taxering förlängts till utgången av oktober månad har riksskatteverkets egentliga handläggning av bidragsärendena kunnat påbörjas först i november 1979. Under hand har jag inhämtat att riksskatteverket hittills fått in 16 900 bidragsansökningar avseende 1979 års taxering. Totalt gäller dessa ansökningar ca 235 milj. kr. I dagsläget har 14 500 ärenden avgjorts och ca 130 milj. kr. betalats ut. Beslut om utbetalning har meddelats

för ytterligare ca 15 milj. kr.

Jag vill betona att det resterande beloppet, omkring 90 milj. kr., inte bara avser oavgjorda ansökningar utan också ansökningar som avslagits därför att förutsättningar för investeringsbidrag saknats. Enligt riksskatteverket har sökta bidrag på ca 36 milj. kr. hittills avslagits. Jag utgår ifrån att de ännu icke avgjorda ärendena – omkring 2 400 ansökningar – blir slutligt behandlade så snart detta är möjligt.

EINAR LARSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på min fråga.

Det kan tyckas vara en smula pretentiöst att besvara budgetministern med denna diskussion i ett läge då han, vilket jag är fullt medveten om, har betydligt större problem på sin dagordning, men en sådan här fördröjning av utbetalning av statsbidrag kan bli ett nog så allvarligt problem för den som berörs av den. Jag vill i det sammanhanget uttrycka min tillfredsställelse över det som budgetministern säger i slutet av svaret, nämligen att han utgår ifrån att de återstående bidragen betalas ut så snart detta är möjligt.

Uppgiften om ett inestående belopp på 200 milj. kr. har jag hämtat i tidningen Land för snart några veckor sedan. Kanske har det skett en del utbetalningar under tiden – i så fall är det bra.

Jag vill bara uttrycka förhoppningen att man i fortsättningen inte överdriver perfektionismen i byråkratin. Jag har mycket positiva erfarenheter av det sätt varpå lantbrukarnas riksbyråer arbetar. Jag har sett hur omfattande den dokumentation ofta är som riksbyråerna bifogar de upprättade deklarationshandlingarna. Därför kan man förstå sökandens irritation, när denne ett och ett halvt år efter inlämnandet av sina handlingar måste besvara en mängd frågor och komplettera uppgifter som faktiskt finns i den dokumentation som inlämnats. Det är väl i viss mån sådant som har gett anledning till irritation. Låt oss säga att investeringen gjordes i början av 1978 och en mycket omfattande och väl dokumenterad deklaration inlämnades i början av 1979 – kanske det också fanns med en faktura på kostnader för utfört arbete och för material samt kvitto på att allt var betalat. Ändå får man kanske ett och ett halvt år senare en anmaning om att också lämna in uppgifter om att produkten verkligen beställts. Jag har dock förståelse för att vi måste ha bestämmelser om att en mängd uppgifter måste finnas med.

Avslutningsvis vill jag än en gång tacka budgetministern för svaret. Jag hoppas att fördröjningen inte skall tänjas ut ytterligare, utan att, som budgetministern säger, utbetalningarna kan ske så snart som möjligt.

Budgetministern INGEMAR MUNDEBO:

Herr talman! Inte heller jag gillar överdriven perfektionism. Men som underlag för besluten behövs ju ändå, som Einar Larsson själv sade, omfattande och väl dokumenterade ansökningar, så att man kan se till att de av riksdagen bestämda reglerna följs och att de olika ansökningarna blir rättvist behandlade.

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Om investerings-
bidragen till lant-
brukare*

Till en del av de ansökningar som ännu inte hunnit slutbehandlas har man fått göra kompletterande utredningar, eftersom ansökningarna från början kanske inte var så väl dokumenterade som var nödvändigt inför besluten. Men när det gäller grundfrågan, att vi skall undvika överdriven perfektionism i handläggningen, är vi överens. De uppgifter som finns tillgängliga och som jag har redovisat tyder alltså på att 1979 års ärenden nu i det närmaste är avgjorda. Jag vill dock tillägga att ansökningstiden ännu inte har gått ut. Det kan därför inkomma ansökningar som kanske inte kan avgöras förrän till sommaren.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Föredrogs men bordlades åter

Justitieutskottets betänkanden 1979/80:45 och 46

Utrikesutskottets betänkanden 1979/80:23–28

Socialutskottets betänkande 1979/80:46

Kulturutskottets betänkande 1979/80:30

Utbildningsutskottets betänkande 1979/80:33

Jordbruksutskottets betänkanden 1979/80:40 och 44

§ 10 På hemställan av talmannen beslöt kammaren kl. 12.54 att ajournera sina förhandlingar till kl. 15.00, då de till dagens bordläggning anmälda utskottsbetänkandena väntades föreligga.

§ 11 Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00 under ledning av förste vice talmannen.

§ 12 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att de två gånger bordlagda ärendena på föredragningslistan för nästkommande sammanträde uppföres enligt följande:

Utrikesutskottets betänkande 27,
arbetsmarknadsutskottets betänkanden 23 och 29,
näringsutskottets betänkande 57,
arbetsmarknadsutskottets betänkande 32,
utrikesutskottets betänkanden 28, 23 och 24,
justitieutskottets betänkande 46,
utrikesutskottets betänkande 25,
justitieutskottets betänkande 45,
utrikesutskottets betänkande 26,
utbildningsutskottets betänkande 32,
lagutskottets betänkande 32,
kulturutskottets betänkande 33,
civilutskottets betänkanden 30 och 31,
socialutskottets betänkande 46,
kulturutskottets betänkande 30,
utbildningsutskottets betänkande 33 samt
jordbruksutskottets betänkanden 40 och 44.

§ 13 Anmälades och bordlades

Motionerna

1979/80:2077 av *Joakim Ollén*

1979/80:2078 av *Daniel Tarschys*

1979/80:2079 av *Lars Werner m. fl.*

med anledning av proposition 1979/80:181 om insatser för att underlätta nya löneavtal

Nr 152

Fredagen den

23 maj 1980

§ 14 Anmälades och bordlades

Justitieutskottets betänkanden

1979/80:43 med anledning av propositionen 1979/80:153 om ändring i lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar

1979/80:44 med anledning av propositionen 1979/80:122 om ordningsvakter och bevakningsföretag jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkande

1979/80:34 med anledning av propositionen 1979/80:100 såvitt gäller anslag till gymnasiala skolor m. m. samt bilaga 2 av propositionen 1979/80:145 om åtgärder för att främja ungdomars utbildning i gymnasieskolan m. m. jämte motioner

Jordbruksutskottets betänkanden

1979/80:46 med anledning av propositionen 1979/80:169 om reglering av priserna på fisk m. m. jämte motion

1979/80:48 med anledning av propositionen 1979/80:167 om åtgärder mot vattenförorening från fartyg

Näringsutskottets betänkanden

1979/80:59 med anledning av motioner om ökad prisövervakning på boendområdet m. m.

1979/80:60 med anledning av propositionen 1979/80:112 om fortsatt giltighet av lagen (1976:350) om styrelserepresentation för samhället i vissa aktiebolag och stiftelser, jämte motioner

1979/80:61 med anledning av motioner om gummiindustrin

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1979/80:25 med anledning av propositionen 1979/80:145, bilaga 1, om åtgärder för att främja ungdomens utbildning i gymnasieskolan m. m., jämte motioner

§ 15 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

*Meddelande om
frågor*

den 22 maj

1979/80:505 av *Hans Wachtmeister* (m) till utbildningsministern om verksamheten vid Tessininstitutet i Paris:

Sedan 1933 utövar det av sedermera kulturrådet Gunnar W. Lundberg grundade Tessininstitutet i Paris en uppskattad verksamhet för de svensk-franska kulturförbindelserna. Med sin värdefulla konstsamling och ett omfattande bibliotek är institutet en av våra mera kända kulturinstitutioner i utlandet och har under årens lopp erhållit betydande donationer för sin verksamhet.

För institutet, som även används av svenska ambassaden för mottagningar i olika sammanhang, inköptes och inreddes för flera år sedan det historiska Hôtel de Marle, där även Svenska institutet fått lokaler.

Enligt pressuppgifter har Tessininstitutets samlingar packats ned samt rummen vitmenats och ändrats till kontorslokaler för Svenska institutet, allt utan styrelsens vetskap. Besökande svenska turister har mötts av beskedet att Tessininstitutet är stängt.

Mot bakgrund av det inträffade vill jag fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidtaga för att Tessininstitutet i Paris skall fullfölja sin verksamhet enligt riksdagens beslut?

den 23 maj

1979/80:506 av *Jörn Svensson* (vpk) till justitieministern om tvångsöverföringar i vårdnadsärenden:

I ett par uppscendeväckande rättsfall nyligen har myndigheterna beslutat om att tvångsvis överföra barn till vårdnadshavare hos vilka barnen klart och utförligt sagt sig inte vilja bo och detta tydligt framgått vid barnpsykiatrisk undersökning.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Hur ser statsrådet på tvångsöverföringar mot barns vilja i vårdnadsärenden och avser statsrådet vidta åtgärder för att bättre skydda respekten för barns önsknings och personliga integritet?

1979/80:507 av *Jörn Svensson* (vpk) till justitieministern om formerna för utvärderande av barns inställning i samband med vårdnadstvister:

Uppmärksamhet har nyligen riktats mot ett fall, där en domstol i en vårdnadsprocess kallat barnen till förhandling inför rätten i den uppgivna avsikten att på så sätt utvärdera deras inställning.

Med anledning härav vill jag ställa följande fråga till justitieministern:

Avser statsrådet att vidta någon åtgärd för att bättre precisera vad som utgör lämpliga former för utrönande av barns inställning i samband med vårdnadstvister?

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.01.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 152

Fredagen den
23 maj 1980

*Meddelande om
frågor*